

EVALUACIJA POVEZANOSTI SOCIOEKONOMSKIH KARAKTERISTIKA VODITELJA ODGOJNE MJERE POJAČANA BRIGA I NADZOR I USPJEŠNOSTI RADA NA PROVOĐENJU MJERE

Slobodan Uzelac
Vladimira Žakman—Ban

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak
UDK: 376.5
Prispjelo: 15. 03. 1988.

SAŽETAK

Ovaj se rad bavi naročito specifičnim pitanjem povezanosti različitih socioekonomskih karakteristika voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor s uspješnošću ove odgojne mjere.

U tu svrhu analizirano je dva skupa varijabli, kriterijske i prediktorske. Analiza je učinjena na manifestnoj i latentnoj razini (programi CONTAB, PCOMPA, QCR i CAOS). Uzorak je činilo 153 maloljetnika kojima je sud u razdoblju od 1. 10. g. 1982. do 15. 1. g. 1985. izrekao odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor. Ispitanici su slučajnim izborom podijeljeni u eksperimentalnu grupu (program provođenja mjere i praćenje vršio sud) i kontrolnu grupu (program provođenja mjere donosio centar za socijalni rad).

Rezultati upućuju na specifičan "socioekonomski profil" voditelja, koji bi se mogao smatrati poželjnim, tj. nepoželjnim, pa prema tome utjecati na prihvaćanje voditelja od maloljetnika, a napose na uspješnost provođenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor u cjelini.

S obzirom na činjenicu da se ova odgojna mjera provodi kroz relativno dugo razdoblje (tri godine), pokazalo se racionalnijim ulagati napor u pravilan odabir voditelja, nego naknadno vršiti izmjenu u skladu s zahtjevima pojedine faze.

1. UVOD

Započnimo ovaj tekst citatom stava 2. člana 14. Krivičnog zakona SR Hrvatske, člana koji određuje osnovne karakteristike odgojne mjere pojačana briga i nadzor i stava koji naznačuje zadatke voditelja ove odgojne mjere:

"Pojačanu brigu i nadzor nad maloljetnikom vrši određena stručna osoba. Ona će u suradnji s maloljetnikom, njegovim roditeljima, starateljem, organizacijama udruženog rada socijalne zaštite, odgoja i obrazovanja ili zdravstva, domom učenika ili omladinskim domom ili drugom porodicom vršiti stalan utjecaj na ličnost i vladanje maloljetnika, poticati ga na rad i uče-

nje, brinuti se o njegovom liječenju, nadzirati ispunjavanje njegovih obaveza i dužnosti i odvracati ga od sredine koja na njega štetno utječe."

Već se iz ovog karakterističnog zakonskog teksta vidi kakva se uloga, ili bolje rečeno, kakve se sve uloge očekuju od voditelja odgojne mjere. Stoga se postavlja pitanje koje osnovne karakteristike mora posjedovati osoba za koju bi bilo moguće pretpostaviti da će moći udovoljiti postavljenim zahtjevima. Do sada objavljeni znanstveni i stručni radovi o potrebnim (poželjnim) različitim karakteristikama odgajatelja djece i maloljetnika s poremećajima u ponašanju naročito potenciraju dilemu: stručnost ili ličnost odgajatelja¹. U skladu

¹ Uzelac, S.: Odgajatelj djece i omladine—stručnost ili(i) ličnost, Institucionalni tretman osoba društveno neprihvatljivog ponašanja, Republički zavod za socijalni rad SRH, Zagreb, 1984.

s ovim idejama u radovima se napose ističu profili i razine potrebnog obrazovanja odgajatelja, te poželjne i nepoželjne karakteristike ličnosti odgajatelja².

Ovaj se rad bavi osobito specifičnim pitanjem – pitanjem povezanosti različitih socioekonomskih karakteristika voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor s uspješnošću ove odgojne mjere. Pri tome se, dakako, ima na umu da socioekonomske karakteristike vezane za voditelja odgojne mjere ne mogu ne biti značajne za uspješnost procesa odgoja, odnosno preodgoja u kojemu je voditelj (odgajatelj) jedan od elemenata procesa. Dapače, voditelj djeluje (odgaja, preodgaja i izvršava sve zadatke koji su mu određeni spomenutim članom Krivičnog zakona) ne oslobađajući se pri tome svih, inače vrlo različitih, socioekonomskih karakteristika koje određuju njegov specifični socioekonomski status.

2. CILJ, ZADACI, HIPOTEZA I METODE RADA

2.1. Cilj i zadaci rada

Temeljni cilj ovoga rada svodi se na pokušaj pronalaženja zakonitosti koje vladaju u relacijama između socioekonomskih karakteristika vezanih za voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor i uspješnosti rada na provođenju ove odgojne mjere.

Za ovako koncipiran cilj bilo je prijeko potrebno realizirati niz zadataka koji se

odnose prvenstveno na analizu prostora kojem su imanentne određene socioekonomske karakteristike voditelja. U tom je smislu posebna pažnja poklonjena karakteristikama primarne sredine u kojoj je voditelj odrastao, te primarne sredine u kojoj sada živi, karakteristikama zanimanja voditelja i njegova položaja na radnom mjestu, materijalnom statusu, odnosno mogućnostima, karakteristikama njegova angažmana u organizacijama radničkog samoupravljanja, društveno—političke zajednice, društvenih i društveno—političkih organizacija, te posebno eventualnom iskustvu voditelja u odgojnom radu s delinkventnim osobama.

2.2. Hipoteza

U istraživanju je postavljena opća hipoteza prema kojoj će povoljnije socioekonomske prilike voditelja odgojne mjere biti povezane s većom uspješnošću rada na provođenju odgojne mjere. Za ilustraciju utemeljenosti ove hipoteze spomenimo kriticu koja se relativno često može čuti u krugovima stručnih radnika u službi socijalne zaštite, a glasi: "Ne može socijalno—zaštitni slučaj uspješno rješavati socijalno—zaštitna pitanja."

2.3. Metode rada

Opći metodološki okvir ovog istraživanja prikazan je u referatu Uzelac—Mejovšek³. Rezultati istraživanja prikazani su na manifestnoj i na latentnoj razini. U ostvarivanju zadataka koji se odnose na analizu manifestnog prostora koristi se program CONTAB, namijenjen analizi nominalnih

²Dobrenić, T. i dr.: Efikasnost metoda preodgoja u odgojnim zavodima i odgojno—popravnim domovima SR Hrvatske, Institut za kineziologiju Fakulteta za fizičku kulturu, Zagreb, 1972.

³Uzelac, S. i Mejovšek, M.: Sociopedagoški model provođenja odgojne mjere pojačana briga i nadzor (metodološki aspekt), Instraživanja na području defektologije III, Fakultet za defektologiju Zagreb, 1987.

varijabli i relacija među parovima varijabli⁴.

Uzorak je činilo 153 maloljetnika kojima je sud u razdoblju od 1. 10. g. 1982. do 15. 1. g. 1985. izrekao odgojnu mjeru pojačana briga i nadzor. Ispitanici su slučajnim izborom podijeljeni u eksperimentalnu grupu (program provođenja mjere i praćenje vršio sud) i kontrolnu grupu (program provođenja mjere donosio centar za socijalni rad). Svaka od grupa podijeljena je na dva subuzorka i to s obzirom

na dvije vremenske točke.

Latentni je prostor analiziran na temelju maksimalizacije kovarijanci pod regresijskim i kanoničkim modelom između kriterijskog skupa varijabli uspješnosti provođenja odgojne mjere (prikazane u već spomenutom referatu Uzelac–Mejovšek) i skupa varijabli koje definiraju socioekonomske karakteristike voditelja odgojne mjere (uređene tako da se višim numeričkim vrijednostima određuju povoljnije socioekonomske karakteristike, a nižim nepovoljnije).

	Šifra varijable
1. Spol	SPOLV
2. Označite svoj položaj na radnom mjestu	POLOV
3. Kakve su karakteristike mjesta u kome ste proživjeli najvećio mladosti (do 15 g.)	REDONV
4. Kako ste živjeli do svoje 15 godine?	ZIVRAV
5. Kako sada živite?	ZIVSAV
6. Koliko imate djece?	DJECA
7. Imate li neku funkciju u organima samoupravljanja društveno-političkih zajednica?	FUNKSA
8. Imate li neku funkciju u organima samoupravljanja društveno-političkih zajednica?	FUNKPO
9. Imate li neku funkciju u samoupravnim interesnim zajednicama?	FUNKSI
10. Kakvo je vaše sudjelovanje u radu sindikalnih organizacija?	SINDIK
11. Članstvo u SKJ	SKJ
12. Članstvo u stručnom i profesionalnom udruženju	PROF
13. Članstvo u kulturno–umjetničkom društvu	KULT
14. Članstvo u narodnoj tehnici ili sličnim organizacijama	NARTEH
15. Članstvo u humanitarnim organizacijama	HUMAN
16. Članstvo u sportskom i planinarskom društvu	SPORT
17. Kakve su materijalna primanja vašeg domaćinstva?	MATERI
18. Vaša stambena situacija	STAMB
19. Imate li vikendicu?	VIKEND
20. Imate li automobil?	AUTO
21. Imate li TV u boji?	TV
22. Imate li telefon u stanu?	TELEF
23. Imate li originalne slike veće umjetničke vrijednosti?	SLIKE
24. Vaše iskustvo u odgojnom radu s maloljetnicima	ISKUS

⁴Zlobec, L.: CONTAB–program za analizu nominalnih i ordinalnih varijabli, Računski centar Instituta za kineziologiju i SRCE, Zagreb, Kineziologija, 1974/1.

Analizi latentnog prostora prethodilo je izoliranje značajnih latentnih dimenzija pomoću faktorske analize i to metode glavnih komponenata (Hotelling, 1933). Značajne latentne dimenzije ekstrahirane su na temelju Guttman—Kaiserovog kriterija, a izolirano je 9 latentnih dimenzija koje su intepretirane ovako⁵:

- OBO₁ — Zadovoljavajući porodični status
- OBO₂ — Naglašeniji interes za tehniku
- OBO₃ — Zadovoljavajući materijalni status
- OBO₄ — Sportski angažman i odsustvo Društveno—političkog angažmana
- OBO₅ — Visoki materijalni status
- OBO₆ — Zadovoljavajuće obiteljske prilike u djetinjstvu
- OBO₇ — Članstvo u stručnom i profesionalnom udruženju
- OBO₈ — Članstvo u kulturno—umjetničkom društvu
- OBO₉ — Samoupravni i humanitarni angažman

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I DISKUSIJA

3.1. Deskripcija rezultata — manifestni prostor

Među mnogim varijablama i kategorijama koje određuju prostor socioekonomskih karakteristika voditelja odgojne mjere, na ovom se mjestu spominju samo one za koje pretpostavljamo da bitnije definiraju njegov ukupan socioekonomski status.

S obzirom na okolnost da su maloljetnici u grupe razvrstani "po slučaju" može se pretpostaviti da ne postoji statistički

značajna razlika u socioekonomskim karakteristikama njihovih voditelja. Sudeći prema apsolutnim frekvencijama i njihovim relativnim ekvivalentima može se iznijeti opća konstatacija prema kojoj bi naša pretpostavka u osnovi bila potvrđena. To ipak dopušta mogućnost da se u pojedinim varijablama grupe i značajnije razlikuju.

U obje grupe prevladavaju voditelji ženskog spola, stručni radnici s visokom ili višom stručnom spremom, pretežno bez sebi podređenih radnika. U velikoj većini riječ je o osobama rođenim u republičkom centru (najvjerojatnije upravo u Zagrebu) gdje su živjeli s oba roditelja, a gdje sada u najvećem broju žive u bračnoj zajednici, uglavnom bez djece ili tek s jednim djetetom. Približno polovina zaposlenih vrši neku od funkcija u organima radničkog samoupravljanja, a znatno manje ih je angažirano u organima društveno—političkih zajednica, samoupravnih interesnih zajednica i sindikata. Jedna trećina voditelja su članovi Saveza komunista Jugoslavije, a približno polovina nekog od stručnih ili profesionalnih udruženja. U neko od kulturno—umjetničkih društava učlanjeno je manje od deset posto voditelja, a još su rjeđe članovi Narodne tehnike ili sličnih organizacija. Oko jedne četvrtine voditelja uključeno je u neku od humanitarnih organizacija, a približno jedna trećina u neko od sportskih društava. O materijalnom statusu voditelja za većinu se može konstatirati da je on u najvećoj mjeri prosječan (u usporedbi s većinom stanovnika grada Zagreba), a slično je i sa stambenim prilikama. O iskustvu u odgojnom radu s maloljetnicima delinkventnog ponašanja može se konstatirati kako ono ni u jednom slučaju ne premašuje deset godina.

⁵ Zbog ograničenog prostora rezultati se ne mogu prikazati, ali se mogu dobiti na uvid kod autora rada.

Tablica 1.

Tablica vrijednosti PR HI—kvadrat/DF E_{prx^2}/df K_{prx^2}/df

	SPOLV	POLOV	RODENV	ZIVRAV	ZIVSAV	DJECA	FUNKSA	FUNKSI	SINDIK	SKJ	PROF	KULT
E_{prx^2}/df	.5060	.1443	.1374		.7484	.6118	.6118	.8930	.0570	.1096	.7077	.7021
K_{prx^2}/df	.6144	.0369	.7484	.0352	.3100	.2559	.2558	.4554	.5227	.2847	.5833	.3053
E_{prx^2}/df	.8881	.0334	.1503		.1869	.5916	.9790	.7473	.0181	.9174	.7641	.3572
K_{prx^2}/df	.5709	.2577	.1904	.3288	.0551	.3233	.5305	.0895	.2681	.4900	.2890	.4607
E_{prx^2}/df	.7318	.0200	.2541		.6211	.5510	.6324	.6111	.1035	.7040	.6933	.2408
K_{prx^2}/df	.1438	.3525	.4962	.0559	.1043	.3262	.0564	.3009	.4540	.1874	.0632	.1031
E_{prx^2}/df	.3467	.1763	.1934		.4291	.4271	.6122	.9820	.3790	.0108	.0745	.4401
K_{prx^2}/df	.4249		.0581	.0220	.0086	.0000	.0686	.5981	.0944	.0429	.0739	
E_{prx^2}/df	.0521	.1885	.4641		.7319	.4012	.8178	.0580	.2161	.6970	.6743	.3663
K_{prx^2}/df	.6600		.4029	.0006	.2945	.5508	.1196	.2664	.3934	.2863	.1231	

nastavak tablice 1.

	NARTEH	HUMAN	SPORT	MATERI	STAMB	VIKEND	AUTO	TV	TELEF	SLIKE	ISKUS
E _{prx²/df}	.2872	.7720	.7454	.8165	.6238	.5728	.2728	.0750	.0999	.9412	.3947
K _{prx²/df}		.3196	.3868		.3115	.6758	.4508	.0376	.8405	.9544	.8865
E _{prx²/df}	.6286	.6167	.4578	.1242	.3992	.5115	.3344	.2834	.0867	.4749	.4744
K _{prx²/df}		.6007	.2256	.1139	.0625	.7819	.7552	.0468	.5361	.6127	.0975
E _{prx²/df}	.6850	.8011	.7101	.0155	.6240	.7303	.1088	.3536	.3258	.0952	.6733
K _{prx²/df}		.1915	.3200	.4576	.4833	.6071	.2266	.2226	.8120	.5722	.0563
E _{prx²/df}		.8619	.2884	.5301	.6656	.9955	.6856	.3249	.0824	.3398	.4705
K _{prx²/df}		.6550	.1940	.0469	.1071		.1283	.0005	.1182	.1791	.2432
E _{prx²/df}		.7370	.0746	.6960	.9723		.4624	.3697	.1503	.5936	.4632
K _{prx²/df}		.2890	.1035	.0271	.6974	.3866	.3958	.9267	.3084	.2367	.4579

Analiza tablica kontingencije pokazala je kako od ukupno 230 analiziranih parova varijabli u svega 17 slučajeva nalazimo statistički značajnu povezanost među njima (Tablica 1).

Analizom ovih statistički značajnih veza moguće je uočiti ovo:

Eksperimentalna grupa

– tokom prvog mjeseca rada na provođenju mjere maloljetnici relativno bolje prihvaćaju voditelje koji nisu članovi sindikalne organizacije (pretpostavljamo da je riječ o nezaposlenim osobama i studentima), a ovu pretpostavku eksplicitno potvrđuje analiza varijable koja definira položaj voditelja na radnom mjestu, definiran postojanjem, odnosno nepostojanjem podređenih radnika,

– tokom prve godine rada relativno su bolje prihvaćeni voditelji čiji se materijalni status može odrediti kao jedva zadovoljavajući i, ponovo, nezaposleni i studenti,

– suradnja sa školama, radnim organizacijama, omladinskim organizacijama i sličnim institucijama i organizacijama tokom prve godine je podijeljena: bila je značajno kvalitetnija i značajno manje kvalitetna u slučajevima kada je voditelj član Saveza komunista Jugoslavije.

Kontrolna grupa

– u prvom su kontaktu maloljetnici relativno bolje prihvaćali voditelje koji do svoje petnaeste godine života nisu uglavnom živjeli s oba roditelja, te voditelje koji

su zaposleni u svojstvu radnika s višim i visokim obrazovanjem bez radno podređenih osoba; oni po pravilu nemaju televizor u boji, što bi bio indikator za bolje materijalne mogućnosti,

– i tokom prvog mjeseca rada relativno su bolje prihvaćeni voditelji koji nemaju televizor u boji, dakle oni čiji se materijalni status ne bi mogao odrediti kao bolji, tj. nadstandardni,

– suradnja sa školama, radnim organizacijama, omladinskim organizacijama i sličnim institucijama i organizacijama tokom prve godine bila je relativno uspješnija kod voditelja koji nisu do svoje petnaeste godine živjeli s oba roditelja, koji sada žive s rodbinom ili poznanicima, koji imaju jedno dijete, te koji su povoljnijeg materijalnog statusa,

– opća uspješnost mjere na kraju prve godine relativno je veća kod maloljetnika čiji su voditelji do svoje petnaeste godine uglavnom živjeli s oba roditelja, te onih kod kojih su materijalna primanja u domaćinstvu relativno viša.

3.2. Latentni prostor

Kvazikanoničkom korelacionom analizom nakon prve godine izolirane su dvije latentne dimenzije u oba skupa.

Korelacija prvog para latentnih dimenzija je osrednja, a veze drugog para niske (Tablica 2).

Tablica 2.

Kovarijance i korelacije kanoničkih faktora oba skupa

	kovarijance	korelacije		kovarijance	korelacije
Fac _{11E}	.62	.43	Fac _{11E}	.64	.42
Fac _{22K}	.27	.27	Fac _{22E}	.44	.43
			Fac _{33E}	.32	.38

Dalje, analiza rezultata pokazuje da je u prostoru kriterijskih varijabli orijentacija ovih latentnih dimenzija uglavnom negativna, što se gotovo jednako odnosi i na eksperimentalnu i na kontrolnu grupu (Tablica 3).

U eksperimentalnoj grupi nakon prve godine lako se uočava viši materijalni status voditelja kao "nepoželjna" karakteristika. Naime, u slučaju neuspješnijeg provođenja odgojne mjere postoje indikacije za određeni nadstandardni stil života voditelja. Ni njegove povoljnije porodične prilike pod kojima se razumijeva život u zajednici,

odnosno braku uz djecu i u sredeim stambenim prilikama, nisu pozitivna karakteristika u odnosu na uspješnost mjere, što bi se, čini se, moglo reći i za voditeljevu samoupravnu i humanitarnu angažiranost (Tablica 4).

S druge strane, sportski angažman voditelja uz koji se redovno može vezivati i neaktivnost na društveno—političkom planu (voditelj po pravilu nije član Saveza komunista Jugoslavije) čini se pozitivnom karakteristikom u odnosu na uspješnost mjere u cjelini (Tablica 4).

Nakon druge godine provođenja odgojne

Tablica 3.

Kvazikanonički faktorski sklop (A), struktura (F)

	Fac(A) 1 K	Fac(A) 2 K	Fac(F) 1 K	Fac(F) 2 K	Fac(A) 1 E	Fac(A) 2 E	Fac(A) 3 E	Fac(F) 1 E	Fac(F) 2 E	Fac(F) 3 E
PRIHPG	.68	.21	.67	.15	.58	.46	.65	.66	.58	.54
USPJPG	-.93	-.03	-.93	.06	-.65	-.38	.13	-.78	-.60	.23
DCPG	-.53	-.39	-.50	-.34	-.92	.72	.14	-.70	.40	.16
ODLUPG	-.35	.89	-.43	.92	-.32	-.64	.48	-.58	-.79	.57

Tablica 4.

Kvazikanonički faktorski sklop (A), struktura (F)

	Fac(A) 1 K	Fac(A) 2 K	Fac(F) 1 K	Fac(F) 2 K	Fac(A) 1 E	Fac(A) 2 E	Fac(A) 3 E	Fac(F) 1 E	Fac(F) 2 E	Fac(F) 3 E
OBO ₁	-.13	.70	-.17	.70	.57	.00	.35	.65	-.01	.48
OBO ₂	.28	-.01	.28	-.03	.07	-.38	-.53	-.06	-.37	-.51
OBO ₃	-.01	.22	-.02	.22	.59	.63	-.39	.50	.63	-.25
OBO ₄	.36	-.29	.38	-.31	-.48	.31	.52	-.36	.31	.41
OBO ₅	-.10	-.17	-.09	-.16	.56	-.23	.47	.67	-.23	.60
OBO ₆	.06	-.37	.08	-.38	.10	-.36	.05	.11	-.63	-.07
OBO ₇	-.66	-.40	-.64	-.36	-.01	.40	-.07	-.03	.41	-.07
OBO ₈	.72	.22	.71	.18	-.05	-.15	-.27	-.12	-.15	-.28
OBO ₉	-.42	.42	-.44	.44	.43	.01	.04	.44	.01	.14

mjere, kvazikanoničkom korelacijskom analizom izolirane su tri latentne dimenzije u oba skupa. Korelacija prvog para latentnih dimenzija je osrednja, drugog para nešto niža, a veza trećeg para je niska (Tablica 5).

Po pravilu se i nakon druge godine provođenja odgojne mjere može kazati da je orijentacija izoliranih latentnih dimenzija negativna (Tablica 6).

Za eksperimentalnu grupu ponovno je

karakteristično da je u slučaju neuspješnosti odgojne mjere voditelj višeg ekonomskog statusa i da posjeduje materijalna dobra koja su indikacija izrazito visokih materijalnih mogućnosti, te živi u zadovoljavajućim, odnosno stabilnijim obiteljskim prilikama. Sportski angažman uz odsutnost društveno—političkog opetovano se javlja kao pozitivna socioekonomska karakteristika voditelja odgojne mjere u odnosu na njenu uspješnost (Tablica 7).

Tablica 5.

	Kovarijance	Korelacije		Kovarijance	Korelacije
Fac ₁₁ K	.45	.38	Fac ₁₁ E	.77	.43
Fac ₂₂ K	.33	.30	Fac ₂₂ E	.52	.52
Fac ₃₃ K	.25	.29	Fac ₃₃ E	.34	.47

Tablica 6.

Kvazikanonički faktorski sklop (A), struktura (F)

	Fac(A) 1 K	Fac(A) 2 K	Fac(A) 3 K	Fac(F) 1 K	Fac(F) 2 K	Fac(F) 3 K	Fac(A) 1 E	Fac(A) 2 E	Fac(A) 3 E	Fac(F) 1 E	Fac(F) 2 E	Fac(F) 3 E
PRIHDG	.37	.50	.36	.53	.62	.59	.70	-.09	.32	.74	.10	.39
USPJDG	-.51	.18	-.72	-.72	-.03	-.84	-.84	.11	-.44	-.89	-.14	-.52
DCDG	-.10	-.85	-.11	-.11	-.81	-.01	-.47	.72	.36	-.36	.84	.60
ODLUDG	-1.00	.16	-.82	-.82	.18	.24	-.85	-.53	.45	-.83	-.41	.09

Tablica 7.

Kvazikanonički faktorski sklop (A), struktura (F)

	Fac(A) 1 K	Fac(A) 2 K	Fac(A) 3 K	Fac(F) 1 K	Fac(F) 2 K	Fac(F) 3 K	Fac(A) 1 E	Fac(A) 2 E	Fac(A) 3 E	Fac(F) 1 E	Fac(F) 2 E	Fac(F) 3 E
OBO ₁	.28	.48	.29	.33	.44	.26	.44	-.09	-.29	.48	-.12	-.35
OBO ₂	.42	-.03	.07	.43	-.03	.13	-.33	.41	-.13	-.33	.42	-.07
OBO ₃	.17	.24	-.01	.17	.24	-.02	.13	.73	.09	.08	.73	.11
OBO ₄	.44	.22	.26	.48	.19	.29	-.60	-.27	.22	-.61	-.23	.29
OBO ₅	.22	.49	-.24	.19	.54	-.29	.83	.01	.10	.81	-.03	-.01
OBO ₆	-.41	.57	.46	-.34	.49	.31	.35	.31	-.38	.39	.27	-.41
OBO ₇	-.58	.43	-.22	-.60	.46	-.37	-.36	.60	.01	-.39	.62	.09
OBO ₈	-.16	-.23	.68	-.01	-.34	.69	.20	.24	.85	.07	.27	.84
OBO ₉	.18	.32	-.28	.15	.37	-.30	-.03	.34	.07	-.05	.34	.09

U odnosu prema kontrolnoj grupi čini se da je u slučaju neuspješnosti odgojne mjere voditelj sportski angažiran, a društveno politički pretežno neangažiran, zapaženije zainteresiran za tehniku, nižeg položaja na radnom mjestu, odnosno nezaposlen ili sa statusom studenta. Pozitivnijim bi se u odnosu na uspješnost mjere moglo smatrati članstvo voditelja u stručnom i profesionalnom udruženju, uz eventualne povoljnije obiteljske prilike koje je imao u djetinjstvu (Tablica 7).

Relativno bolje ili dobro prihvaćanje voditelja odgojne mjere od maloljetnika jedno je od značajnih pokazatelja njegove uspješnosti, ali i uspješnosti odgojne mjere u cjelini. Analiza rezultata pokazuje ovo u prvom kontaktu u eksperimentalnoj grupi voditeljev zadovoljavajući porodični i viši materijalni status kontraindiciran je s njegovom boljom prihvaćenošću. Nakon prvog

mjeseca, zatim nakon prve godine provođenja odgojne mjere socioekonomske karakteristike, koje značajnije utječu na prihvaćanje voditelja od maloljetnika, ne mijenjaju se nakon druge godine, što je navedena tendencija ponovno potvrdila (Tablica 8).

U prvom kontaktu u kontrolnoj grupi kontraindikacija za bolje prihvaćanje voditelja odgojne mjere jest njegov viši materijalni status, posebno ako tendira k visokom, odnosno nestandardnom. Tokom prvog mjeseca rada na provođenju mjere čini se da maloljetnik mnogo ne mijenja kriterije prema kojima vrednuje voditelja, bar što se tiče karakteristika koje određuju njegov socioekonomski prostor. Nakon prve godine u kontrolnoj grupi, maloljetnik relativno bolje prihvaća voditelja odgojne mjere koji je član stručnog, odnosno profesionalnog udruženja i koji ima zadovoljavajući materijalni status (Tablica 8).

Tablica 8.

Restandardizirani regresijski koeficijenti

	PRIHVO _(K)	PRIHVO _(E)	PRIHPM _(K)	PRIHPM _(E)	PRIHPG _(K)	PRIHPG _(E)	PRIHDG _(E)
OBO ₁	.16	.59	-.05	.35	-.07	.39	.41
OBO ₂	-.03	-.01	.01	-.24	.32	-.31	.37
OBO ₃	.44	.21	.03	.46	-.40	.37	-.13
OBO ₄	-.08	.22	-.03	.08	-.09	.21	-.18
OBO ₅	.57	.44	.42	.26	.08	.38	.59
OBO ₆	-.29	.18	-.66	.38	.21	-.07	.22
OBO ₇	-.24	.08	.05	.24	-.62	-.07	-.15
OBO ₈	-.19	-.35	-.39	-.06	.30	-.26	.32
OBO ₉	-.13	-.04	-.54	.17	-.23	.24	.01

4. ZAKLJUČAK

Imajući na umu temeljni cilj ovoga rada, a to je pronalaženje zakonitosti u relacijama između socioekonomskih karakteristika voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor i uspješnosti provođenja iste, analiza rezultata uputila je prije svega na određene negativne, da ne kažemo, nepoželjne socioekonomske karakteristike, koje kao tavke vjerojatno utječu i na uspješnost mjere u cjelini.

Uočljiv je specifičan "profil" voditelja odgojne mjere, višeg ekonomskog statusa, koji dapače tendira k izrazito visokom. Čini se da je riječ o određenom nadstandardnom stilu života za koji je indikacija posjedovanje materijalnih dobara uglavnom teže dostupnih prosječnoj porodici, odnosno domaćinstvu. Zatim, takav voditelj pretežno živi u zajednici, tj. braku, ima djece ili djecu i povoljne stambene prilike. Ponekad se radi i o osobi koja je angažirana u kulturno—umjetničkim društvima, ali i u samoupravnim organima i humanitarnim organizacijama. Takve socioekonomske karakteristike voditelja pokazuju se negativnima s obzirom na uspješnost mjere uglavnom u obje grupe, iako u eksperimentalnoj izrazitije. Dapače, voditelj takvih socioekonomskih karakteristika lošije je prihvaćen od maloljetnika kontrolne i eksperimentalne grupe, što se uglavnom potvrđuje u svim vremenskim intervalima u kojima je prihvaćenost voditelja od maloljetnika i mjerena.

Što se tiče socioekonomskih karakteristika voditelja odgojne mjere koje vjerojatno pridonose uspješnosti mjere u cjelini, ali i voditeljeva prihvaćanja od maloljetnika, što je uostalom i jedan od kriterija njene uspješnosti, ističu se, prije svega, voditeljev sportski angažman i članstvo u

stručnom i profesionalnom udruženju. Pod sportskim angažmanom razumijeva se prije svega aktivno sudjelovanje, odnosno članstvo u sportskim i planinarskim društvima, a zanimljivo je da se uz takvu aktivnost vezuje i društveno—politička neaktivnost, tj. takvi voditelji redovito nisu članovi Saveza komunista Jugoslavije. Pretpostavljamo da ovakav sportski angažman predstavlja jednu od predominantnih preokupacija voditelja, a ujedno mu omogućuje da maloljetniku organizira i osmisli provođenje slobodnog vremena, a ponegdje i afirmaciju, i to tako kako ponajbolje odgovara toj populaciji, prije svega ako imamo na umu njene interese i kronološku dob. Osim toga, članstvo u stručnom i profesionalnom udruženju ukazuje eventualno i na voditeljevu angažiranost, odnosno zainteresiranost za stručnu problematiku u okviru pripadajućih mu radnih zadataka, što u krajnjoj liniji ima i reperkusija na njegovu uspješnost na tom planu.

S obzirom na to da su se određene socioekonomske karakteristike voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor pokazale značajnima za uspješnost mjere i u kontrolnoj i u eksperimentalnoj grupi, na tragu smo konstatacije da takve karakteristike imaju utjecaja na uspješniji, odnosno neuspješniji rad voditelja, gotovo nezavisno od toga kako je provođenje takve mjere koncipirano, odnosno da li sud koji je prema maloljetniku izrekao odgojnu mjeru donosi i program rada na njenom provođenju i permanentno prati njegovu realizaciju. Očito je, naime, da postoje socioekonomske karakteristike koje, vjerojatno uz druge faktore, omogućavaju, odnosno onemogućavaju optimalnije iskorištavanje radnog i stručnog potencijala voditelja ove odgojne mjere u smislu njenog što uspješnijeg provođenja.

Ovakva prije navedena "identifikacija" poželjnog, odnosno nepoželjnog voditelja u smislu pripadajućih mu socioekonomskih karakteristika zahtijeva i komparaciju s karakteristikama tzv. "tipičnog" voditelja ove odgojne mjere. Uočljivo je, naime, da većina voditelja koji su ženskog spola, živi u bračnoj zajednici bez djece ili tek s jednim djetetom, da su prosječnog materijalnog statusa i stambenih prilika, pretežno neangažirani u kulturno–umjetničkim društvima, Narodnoj tehnici i sličnim organizacijama te samoupravnim i humanitarnim organizacijama, što, pripomenuli bismo, relativizira utjecaj maloprije definiranog "nepoželjnog" socioekonomskog profila voditelja i čini ga samo latentno neefikasnim. Međutim, donekle zabrinjavaju rezultati koji ukazuju na nedovoljnu angažiranost u stručnim i profesionalnim udruženjima (jedna polovina voditelja) i sportskim društvima (svega jedna trećina). Ako se prisjetimo konstatacije da određene socioekonomske karakteristike voditelja odgojne mjere pojačana briga i nadzor ima-

ju, čini se, gotovo permanentan utjecaj na kvalitetu njegova rada, onda ovakvi rezultati zahtijevaju detaljniju analizu, ali i akciju radi poboljšanja provođenja mjere.

Konačno, jedna od temeljnih intencija ovoga rada vezana je za svojevrsnu demonstraciju suvremene znanstvene metodologije u istraživanju transformacije ličnosti i ponašanja delinkventnih maloljetnika, pri čemu je u fokusu interesa socioekonomski "profil" voditelja. Metodološki pristup je, uz ostalo, nastojao odgovoriti i zahtjevu koji proizlazi iz činjenice da se ova odgojna mjera provodi kroz relativno dugo razdoblje (tri godine). Pretpostavili smo da različite faze ovoga razdoblja traže "svoga voditelja", a rezultati su pokazali kako su optimalne socioekonomske karakteristike voditelja za jednu fazu rada uglavnom takve i za cijelo razdoblje. To istovremeno znači da je racionalnije ulagati napore u pravilan odabir ili izbor voditelja odgojne mjere, negoli naknadno vršiti izmjenu u skladu s aktualnim zahtjevima pojedine faze.

5. LITERATURA

1. DOBRENIĆ, T. i drugi: Efikasnost metoda preodgoja u odgojnim zavodima i odgojno–popravnim domovima SR Hrvatske, Institut za kineziologiju Fakulteta za fizičku kulturu, Zagreb, 1972.
2. MOMIROVIĆ, K. i sur.: Kompjuterski programi za klasifikaciju, selekciju, programiranje i kontrolu treninga, Institut za kineziologiju Fakulteta za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1984.
3. SKABERNE, B. i sur.: Analiza in uspešnost izvajanja vzgojnega ukrepa strozjega nadzorstva skrbstvenega organa, Institut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 1969.
4. UZELAC, S.: Odgajatelj djece i omladine – stručnost ili (i) ličnost, Institucionalni tretman osoba društveno neprihvatljivog ponašanja, Republički zavod za socijalni rad SRH, Zagreb, 1984.
5. ZLOBEC, L.: CONTAB – program za analizu nominalnih i ordinalnih varijabli, Računski centar Instituta za kineziologiju i SRCE, Zagreb, Kineziologija, 1974/I.

**EVALUATION OF CONNECTION BETWEEN SOCIOECONOMIC
CHARACTERISTICS OF THE HOLDERS OF THE EDUCATIONAL MEASURE
INTENSIFIED CARE AND SUPERVISION AND THE SUCCES, OF THIS MEASURE**

Summary

This paper is especially concerned with specific question of connection between different socio-economic characteristics of the holders of the educational measure intensified care and supervision with the succes of this measure.

For this purpose two clusters of varyables (criterial and predictive) were analysed. This analysis was carried out on the manifest and the latent level (programs: contab, pcompa, qcr and caos).

The sample of subjects consisted of 153 juveniles to whom the Court has given educational measure of intensified care and supervision in the period from 1st of October 1982. Till 15th of January 1985. Subjects were divided into two groups by random choice. The experimental group was given the program of educational measure under the supervision of Court and to the control group the program was given under the supervision of the Center for Social work.

The results show specific "socio-economic" profile of the holders, that can be regarded as desirable or undesirable. As such it can influence the amountof acceptance of leaders among juveniles and especially the success of the whole measure.

Acording to the fact that this educational measure is given through a relatively long period of time (three years) it seemed rational to select the holder carefully, rather than to change holders according to the requests of the particular phase.